

• • •

Evaluatie pilot Alcoholmeter 2018

A. Kruise
J. van der Molen

Breuer
ONDERZOEK & INTRAVAL
ADVIES

Evaluatie pilot Alcoholmeter 2018

November 2019

Colofon

©Breuer&Intraval

November 2019

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst:	A. Kruise, J. van der Molen
Opmaak:	M. Haaijer
Opdrachtgever:	Stichting Verslavingsreclassering GGZ
ISBN:	978 90 8874 277 4

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Samenvatting	I
Summary	III
1 Inleiding	1
1.1 Achtergrond	1
1.2 Pilot Alcoholmeter	2
1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen	4
1.4 Onderzoeksopzet	4
1.5 Leeswijzer	7
2 Draggers en ervaringen	9
2.1 Achtergrondkenmerken dragers	9
2.2 Ervaringen dragers	10
2.3 Alcoholgebruik	12
3 Draggers versus vergelijkingsgroep	17
3.1 Alcoholgebruik	17
3.2 Delictgedrag	18
4 Conclusies	21
4.1 Betrouwbaarheid	21
4.2 Invloed	22
4.3 Gebruik	24

SAMENVATTING

De Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) heeft namens de drie reclasseringsorganisaties onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval opdracht gegeven de pilot Alcoholmeter 2018 te evalueren. De pilot is een vervolg op de pilot in 2017 en is evenals in 2017 uitgevoerd in Rotterdam en Oost-Nederland. Een verschil met de pilot in 2017 is dat in de pilot 2018 de doelgroep die in aanmerking komt voor een Alcoholmeter is verbreed. Naast cliënten die een alcoholverbod hebben, kunnen nu ook cliënten met een verplichte of een vrijwillige alcoholcontrole kiezen voor het dragen van de Alcoholmeter in plaats van urinecontroles. Deze laatste twee groepen mogen overigens wel alcohol drinken tijdens de draagperiode van de Alcoholmeter.

In totaal zijn 91 delictplegers in 2018 aangesloten op de Alcoholmeter. Bij 42 van hen is na de draagtijd van 75 dagen een vragenlijst afgenomen (1-meting), terwijl 33 (van de 42) ook hebben meegedaan aan de meting drie maanden na het afsluiten van de Alcoholmeter (2-meting). Naast het afnemen van de vragenlijsten hebben we ook registratiegegevens opgevraagd bij de reclassering en de politie.

Verder is op verzoek van de begeleidingscommissie een vergelijkingsgroep aan het onderzoek toegevoegd. Van 75 cliënten die geen Alcoholmeter dragen maar bij wie urinecontroles onderdeel zijn van het reclasseringstoezicht hebben we gegevens opgevraagd bij de reclassering en de politie.

Betrouwbaarheid

Volgens de metingen van de Alcoholmeter hebben 27 (van de 42) dragers niet gedronken in de draagperiode. Op een na geven deze dragers ook zelf aan dat zij niet hebben gedronken.

Wel is er sprake geweest van technische problemen. Zo geeft twee vijfde van de dragers aan last te hebben gehad van technische problemen in de draagperiode. Het aantal keer dat dit voor is gekomen varieert volgens de dragers van één tot vijf keer, waarbij één keer het vaakst is genoemd. De SVG geeft aan dat er inderdaad sprake is geweest van technische storingen in de communicatie tussen het basisstation en de Alcoholmeter. Naar aanleiding hiervan zijn de basisstations medio 2018 vervangen.

Alcoholgebruik

De dragers zijn in het algemeen positief over de invloed van de Alcoholmeter. Zo geeft ruim de helft van de dragers aan dat het dragen van de Alcoholmeter een positieve invloed heeft gehad op hun alcoholgebruik en de bewustwording daarvan. Daarnaast blijkt uit de metingen van de Alcoholmeter dat het merendeel (twee derde) niet heeft gedronken in de draagperiode, terwijl een deel van hen (verplichte en vrijwillige controle) dat in principe wel mocht.

De resultaten van de dragers op de metingen van de Alcoholmeter zijn vergeleken met resultaten van de vergelijkingsgroep op de urinecontroles. Uit deze vergelijking komt naar voren dat het deel van de dragers dat drinkt tijdens het dragen van de Alcoholmeter niet significant verschilt van het aantal cliënten dat drinkt in de periode van de urinecontroles, maar daar wel naar neigt. In overleg met de begeleidingscommissie hebben we daarom de gegevens van de metingen van de Alcoholmeter van het totaal aantal dragers (dus ook van de dragers die niet hebben meegedaan aan het onderzoek) vergeleken met de uitkomsten van de urinecontroles van de vergelijkingsgroep. Uit deze vergelijking komt wel een significant verschil naar voren. Het lijkt dus inderdaad zo te zijn dat het dragen van de Alcoholmeter positieve invloed heeft op het drinkgedrag. Echter, wanneer wordt gecontroleerd voor de duur van het dragen van de Alcoholmeter en van de periode waarin men urinecontroles krijgt, komt dit significante verschil weer te vervallen.

Ook na het dragen lijkt de Alcoholmeter positieve invloed te hebben op het drinkgedrag. Zo geeft twee derde (23) van de 33 dragers die mee hebben gedaan aan de meting drie maanden na het verwijderen van de Alcoholmeter aan in die drie maanden niet te hebben gedronken.

Delictgedrag

Het dragen van de Alcoholmeter lijkt eveneens een positieve invloed te hebben op het delictgedrag van de dragers. Uit de gegevens van de politie blijkt namelijk dat enkele dragers in de draagperiode of in de drie maanden daarna bij de politie staan geregistreerd vanwege het plegen van een delict. Ook de dragers zelf zijn van mening dat de Alcoholmeter een positieve invloed heeft op hun delictgedrag. Zo kan volgens ruim de helft van de dragers de Alcoholmeter helpen bij het stoppen hiervan op korte termijn, terwijl de helft denkt dat het eveneens een positieve invloed heeft op het plegen van delicten op lange termijn.

Het delictgedrag van de dragers is vergeleken met die van de vergelijkingsgroep. Hieruit komt naar voren dat het deel van de dragers dat tijdens het dragen van de Alcoholmeter voorkomt in de politieregistraties kleiner is dan het deel van de cliënten dat een delict heeft gepleegd in de periode van de urinecontroles. Dit verschil blijft bestaan na het verwijderen van de Alcoholmeter danwel na de periode van de urinecontroles.

Gebruik

De dragers noemen verschillende voordelen van het dragen van de Alcoholmeter. Zo vinden ze het een voordeel dat zij zich niet hoeven te melden voor adem-, bloed- of urinecontroles. Een ander voordeel dat de dragers noemen zijn de continue metingen van de Alcoholmeter, dat de Alcoholmeter helpt bij het stoppen met drinken van alcohol en dat de Alcoholmeter je bewuster maakt van je drinkgedrag.

Het grootste nadeel van de Alcoholmeter is het formaat en daarmee het draagcomfort. De dragers vinden de Alcoholmeter te groot en te stug. Daarnaast geven de dragers aan bijwerkingen te hebben ervaren bij het dragen van de Alcoholmeter. Het gaat hierbij onder meer om jeuk, geïrriteerde huid, uitslag, schaafplekken of blauwe plekken. Het verkleinen van de Alcoholmeter en het vergroten van het draagcomfort zijn dan ook de meest genoemde verbeterpunten.

SUMMARY

Research and advice bureau Breuer&Intraval has performed an evaluation of the 'Alcoholmeter' pilot over 2018. This evaluation is commissioned by the SVG (Stichting Verslavingsreclassering GGZ, addiction rehabilitation service foundation) on behalf of the three Probation Services. This pilot is a continuation of the pilot in 2017 and was also carried out in Rotterdam and the east of the Netherlands. A difference between these two pilots is, that in the 2018 pilot the target group eligible for an 'Alcoholmeter' has been expanded. In addition to clients who have an alcohol ban, clients with a mandatory or voluntary alcohol check can now choose to wear the 'Alcoholmeter' instead of having their urine checked. The latter two groups are allowed to drink alcohol during the wearing period of the 'Alcoholmeter'.

A total of 91 offenders were connected to the 'Alcoholmeter' in 2018. 42 of them participated in a questionnaire after the wearing period of 75 days (1-measurement), and 33 (out of 42) also took part in the measurement 3 months after taking the 'Alcoholmeter' off (2-measurement). In addition to the questionnaires, we also requested registration data from the probation service and the police.

Furthermore, a comparison group was added to the research at the request of the supervisory committee. Thus, we have requested registration data from the probation service and the police for 75 clients who do not wear an 'Alcoholmeter' but for whom urine checks are part of the probation supervision.

Reliability

According to the alcohol meter measurements, 27 (out of 42) carriers did not drink alcohol during the wearing period. All but one of these carriers indicate that they did not drink alcohol.

We did experience some technical issues. For example, two fifths of the carriers indicated that they experienced technical problems during the wearing period. How often this occurred, varies according to the carriers from one to five times, one time being mentioned most often. The SVG indicates that there have indeed been technical communication errors between the base station and the 'Alcoholmeter'. As a result, the base stations were replaced halfway 2018.

Alcohol Consumption

In general, the carriers are positive about the effect of the 'Alcoholmeter'. More than half of carriers indicate that wearing the 'Alcoholmeter' has had a positive effect on their alcohol consumption and awareness. In addition, the measurements from the 'Alcoholmeter' show that the majority (two thirds) did not drink alcohol during the wearing period, while some of them (compulsory and voluntary check) were allowed to do so.

The results of the measurements of the 'Alcoholmeter' carriers, have been compared with the results of the comparison group with urine checks. This comparison shows that the number of carriers who did drink alcohol while wearing the 'Alcoholmeter', does not significantly differ from the number of clients who drink during the urine check period. However, the significant difference does seem to be there. In consultation with the supervisory committee, we therefore compared the data from the 'Alcoholmeter' measurements of the total number of carriers (including those who did not participate in the research) with the results of the comparison group's urine checks. From this comparison, a clear significant difference does emerge. Thus, it seems that wearing an 'Alcoholmeter' does have a positive influence on drinking behaviour. However, when a check is made for the duration of wearing the 'Alcoholmeter' and the urine check period, this significant difference is canceled again.

This positive influence on drinking behaviour even seems to last after people stop wearing the 'Alcoholmeter'. For example, two thirds (23) of the 33 carriers who participated in the measurement, indicated that they did not drink alcohol in the three months following the removal of the 'Alcoholmeter'.

Criminal Behaviour

Wearing the 'Alcoholmeter' also seems to have a positive influence on the criminal behaviour of the carriers. The data from the police show that only some carriers were registered with the police during the wearing period or the three months following for committing an offence. The carriers themselves also believe that the 'Alcoholmeter' has a positive effect on their criminal behaviour. According to more than half of the carriers, the 'Alcoholmeter' can help stop criminal behaviour in the short term, while half thinks it also has a positive long-term effect.

The criminal behaviour of the carriers has been compared with the behaviour of the comparison group. This comparison shows that the number of carriers registered in the police records during the wearing period, is smaller than the number of clients who committed an offence during the urine check period. This difference continues to exist after the removal of the 'Alcoholmeter' or after the urine check period.

Use

The carriers mention various advantages of wearing the 'Alcoholmeter'. For example, they find it an advantage that they do not have to report for breath, blood or urine checks. Other benefits mentioned by the carriers are the continuous measurements of the 'Alcoholmeter', that it helps to stop drinking alcohol, and that it makes you more aware of your drinking behaviour.

The most prominent disadvantage of the 'Alcoholmeter' is its size and therefore the lack of wearing comfort. The carriers indicate that the 'Alcoholmeter' is too large and not flexible enough. In addition, the carriers indicate that they have experienced side effects when wearing the 'Alcoholmeter'. This includes itching, irritated skin, rash, scrapes, or bruises. Reducing the size of the 'Alcoholmeter' and increasing wearing comfort are therefore the most frequently mentioned areas for improvement.

1. INLEIDING

Alcoholgebruik is wijdverbreid in de Nederlandse samenleving en alcoholhoudende dranken worden gezien als een sociaal geaccepteerd genotmiddel. Voor sommige personen is alcoholgebruik echter een probleem, zij worden agressief na het gebruik van alcohol, hetgeen kan leiden tot overlast, geweld en letsel. Van al het geweld in Nederland is tussen de 26 en 43 procent alcohol gerelateerd.¹ In de Veiligheidsagenda 2015-2018 wordt door het ministerie van Veiligheid en Justitie, naast de bestrijding van geweldsdelicten, de bestrijding van alcoholmisbruik dan ook expliciet genoemd.²

1.1 Achtergrond

De inwerkingtreding van de wet Justitiële Voorwaarden in 2011 zorgde voor meer strafrechtelijke aandacht voor de relatie tussen alcoholgebruik en criminaliteit. In deze wet wordt onder andere een alcoholverbod genoemd als een bijzondere voorwaarde die kan worden opgelegd bij een voorwaardelijke veroordeling of voorwaardelijke invrijheidsstelling.³ Om te controleren of iemand zich conformeert aan het opgelegde alcoholverbod worden bloedonderzoeken, urinecontroles en blaastesten ingezet als controlemiddelen. Bij de toepassing van deze controlemiddelen gaat het echter altijd om een momentopname waarbij het niet mogelijk is om 24 uur per dag controles uit te voeren. Een van de nadelen hiervan is dat een delictpleger op een controle kan anticiperen door ervoor te zorgen dat hij nuchter is wanneer de controle plaatsvindt. Verder is alleen bij blaastesten de uitslag meteen bekend, maar bij bloedonderzoeken en urinecontroles moet worden gewacht op de uitslag van het laboratoriumonderzoek. Een mogelijke oplossing is de zogenoemde Alcoholmeter. De Alcoholmeter is een alternatief controlemiddel in de vorm van een enkelband waarmee het alcoholgebruik continu kan worden gemeten.

Alcoholmeter

Sinds 1 januari 2017 zetten de drie reclasseringsorganisaties (Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG), Reclassering Nederland en Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering) transdermale alcoholmetingen door middel van de Alcoholmeter in. De drie reclasseringsorganisaties zien de Alcoholmeter als een technisch middel om een opgelegd alcoholverbod te kunnen monitoren. De nadruk ligt op begeleiding en behandeling bij abstinentie of alcoholmatiging.³

¹ Ramaekers, J.G., Verkes, R.J., Amsterdam, J.G.C. van, Brink, W. van den, Goudriaan, A.E., Kuypers, K.P.C., Arends, R., Schellekens, A.F.A. (2016). Middelengebruik en geweld. Een literatuurstudie naar de relatie tussen alcohol, drugs en geweld. Universiteit Maastricht/Radboud UMC/Universiteit van Amsterdam, Maastricht/Nijmegen/Amsterdam.

² Ministerie van Veiligheid en Justitie (2014). Veiligheidsagenda 2015-2018.

³ Stichting Verslavingsreclassering GGZ (2016). Plan van Aanpak Pilot Alcoholmeter – 24X7 Alcoholmonitoring. Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG), Amersfoort.

De Alcoholmeter die wordt gebruikt is de ScramX, hetgeen staat voor Secure Continuous Remote Alcohol Monitoring. De Alcoholmeter wordt 24 uur per dag gedragen en meet via transpiratie van de drager het alcoholpromillage. De band wordt vastgezet met een clip die gebroken moet worden om de Alcoholmeter af te doen en bevat drie sensoren: één elektrochemische alcoholsensor en twee sensoren die huidtemperatuur en contact met de huid (reflectie) detecteren. Elke 60 minuten wordt door de Alcoholmeter een sample genomen. Indien alcohol wordt gedetecteerd wordt elke 30 minuten een sample genomen. De data gaan eenmaal per dag via Wifi naar een speciale modem die bij de drager thuis wordt geïnstalleerd. Een andere mogelijkheid is om met een lokale computer de data via USB te downloaden van ScramX en up te loaden via internet naar de Scramserver. Via beide systemen komen de data op een beveiligde server beheerd door Alcohol Monitoring Systems (AMS).

Afbeelding 1.1 Alcoholmeter

De voordelen van transdermale alcoholmetingen ten opzichte van bloed-, urine- of blaastesten zijn:

- De transdermale alcoholmeting geeft elke 30 of 60 minuten objectieve data over de aanwezigheid van alcohol in het zweet. Bij de bloed-, urine- en blaastest gaat het om een momentopname waar de cliënt op kan anticiperen.
- De reclassering hoeft niet meerdere keren per week een bloed-, urine- of blaastest toe te passen en de drager hoeft zich niet meerdere keren per week te melden.
- De transdermale alcoholmetingen geven weinig tot geen interferentie met dagelijkse activiteiten.

1.2 Pilot Alcoholmeter

Op 1 januari 2017 is de pilot Alcoholmeter gestart. Het doel van de pilot was om na te gaan hoe de Alcoholmeter werkt en of het een geschikt middel kan zijn om in Nederland in te voeren.⁴ De pilot had aanvankelijk een looptijd van één jaar. Binnen de pilot is ernaar

⁴ Lamrini, F. (2016). Plan van Aanpak Pilot Alcoholenkelband – 24X7 Alcoholmonitoring. Stichting Verslavingsreclassering GGZ, Amersfoort.

gestreefd 100 personen die in aanraking zijn gekomen met het strafrecht en waarbij alcoholgebruik een rol speelt in het plegen van het delict te voorzien van een Alcoholmeter. Omdat de Alcoholmeter in Nederland nog geen wettelijke basis heeft, was deelname aan de pilot op vrijwillige basis. De uitvoering van de pilot vond plaats onder regie van de SVG.

Tijdens de pilot in 2017 werd de Alcoholmeter alleen toegepast indien:

- er een alcoholverbod was opgelegd;
- er sprake was van een strafrechtelijk kader;
- er sprake was van (overmatig) alcoholgebruik/alcoholmisbruik bij het plegen van het delict;
- de deelnemer 'vrijwillig' instemde met aansluiting;
- het dragen van de Alcoholmeter plaatsvond in combinatie met reclasseringstoezicht.

De Alcoholmeter kon binnen een viertal juridische kaders worden ingezet, te weten: voorwaardelijk sepot (ZSM-traject); voorwaardelijke veroordeling; voorwaardelijke invrijheidstelling; en schorsing preventieve hechtenis.

In 2017 hebben in totaal 26 aansluitingen plaatsgevonden.⁵ Vanwege de beperkte instroom tijdens de pilot is besloten de pilot met één jaar te verlengen. Om het aantal aansluitingen in 2018 te doen toenemen zijn de selectiecriteria voor deelnemers aangepast. Sinds de start van de pilot in 2017 kwam vanuit professionals en mogelijke participanten de vraag of het mogelijk is de Alcoholmeter vrijwillig te dragen. Cliënten verwachten steun te hebben van de Alcoholmeter bij het minderen met of stoppen van hun problematische alcoholgebruik. Te denken valt hierbij aan cliënten die aversiemiddelen gebruiken zodat zij niet meer kunnen drinken. Inname van deze middelen is een verantwoordelijkheid van de cliënt en kan dus makkelijk niet ingenomen worden. Er is voor gekozen in de verlenging van de pilot ook cliënten deel te laten nemen zonder alcoholverbod waarbij de alcoholinname wordt gemonitord.

De Alcoholmeter kan daarom vanaf 1 januari 2018 aangesloten worden bij drie verschillende doelgroepen:

1. Alcoholverbod (opgenomen in bijzondere voorwaarden): cliënten voor wie het in het kader van hun reclasseringstoezicht verboden is om alcohol te drinken en verplicht moeten deelnemen aan controle op alcoholgebruik.
2. Verplichte controle (opgenomen in bijzondere voorwaarden): cliënten die in het kader van hun reclasseringstoezicht verplicht zijn om controle op alcoholgebruik uit te laten voeren.
3. Vrijwillige controle (niet opgenomen in bijzondere voorwaarden): cliënten die in het kader van hun reclasseringstoezicht vrijwillige controles op alcoholgebruik uit laten voeren.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de dragers die de Alcoholmeter dragen in het kader van een verplichte of vrijwillige controle in principe alcohol mogen drinken. Alleen voor de

⁵ In opdracht van het WODC heeft Breuer&Intraval de pilot 2017 geëvalueerd. Zie: Kruize, A., J. de Muijnck (2018). Evaluatie pilot Alcoholmeter 2017. Breuer&Intraval, Groningen.

dragers met een alcoholverbod geldt dat zij in de periode dat zij de Alcoholmeter dragen geen alcohol mogen drinken.

Afbakening

Voor de pilot zijn 50 Alcoholmeters gehuurd. Het maximaal aantal personen dat gelijktijdig een Alcoholmeter kan dragen ligt daarmee op 50. Daarnaast is binnen de pilot gekozen voor een maximale draagtijd van 75 dagen. De regio's waarin de pilot 2018 is uitgevoerd zijn de eenheid Rotterdam en de regio Oost Nederland. Het betreft dezelfde twee regio's als waar de pilot in 2017 is uitgevoerd.

1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De SVG heeft namens de drie reclasseringsorganisaties onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval opdracht gegeven de pilot 2018 te evalueren.⁶ De volgende vragen staan in deze evaluatie centraal:

1. Betrouwbaarheid

- a. Zijn er overtredingen door de Alcoholmeter geregistreerd en zijn deze bij het loket Alcoholmeter van de reclassering bekend?
- b. Geeft de deelnemer aan dat er overtredingen zijn geweest en zijn deze bij het loket Alcoholmeter van de reclassering bekend?

2. Invloed

- a. Welke invloed heeft de Alcoholmeter op matig tot zwaar alcoholgebruik tijdens het dragen (gemeten met de Alcoholmeter)?
- b. Welke invloed heeft de Alcoholmeter op alcoholgebruik drie maanden na het dragen van de Alcoholmeter?
- c. Welke invloed heeft de Alcoholmeter op alcohol gerelateerde recidive tijdens het dragen van de Alcoholmeter?
- d. Welke invloed heeft de Alcoholmeter op alcohol gerelateerde recidive drie maanden na het dragen van de Alcoholmeter?

3. Gebruik

- a. Welke eventuele nadelen zitten er aan het dragen van een Alcoholmeter voor de delictpleger en zijn omgeving?
- b. Welke eventuele voordelen zitten er aan het dragen van een Alcoholmeter voor de delictpleger en zijn omgeving?
- c. Komen bijwerkingen voor (jeuk, geïrriteerde huid, schaafwonden)?

1.4 Onderzoeksopzet

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden hebben we op verschillende momenten vragenlijsten afgenomen bij de dragers van de Alcoholmeter en hebben we registratiegegevens over hen opgevraagd.

⁶ In opdracht van het WODC heeft Breuer&Intraval eveneens de pilot 2017 geëvalueerd. Zie: Kruize, A., J. de Muijnck (2018). Evaluatie pilot Alcoholmeter 2017. Breuer&Intraval, Groningen.

Gesprekken dragers

Bij de dragers is door ons op twee momenten een vragenlijst afgenomen: op het moment dat de Alcoholmeter werd verwijderd (1-meting) en drie maanden later (2-meting). Daarnaast zijn door de reclassering drie vragenlijsten afgenomen: vragenlijst geschiktheid Alcoholmeter, vragenlijst bij aansluiting en vragenlijst bij afsluiting. In deze vragenlijsten zijn onder meer vragen opgenomen over het alcoholgebruik en de Alcoholmeter. De vragenlijst die door de reclassering bij aansluiting is afgenomen hebben we tevens in dit onderzoek meegenomen en fungeert als 0-meting.

In totaal zijn 91 delictplegers in 2018 aangesloten op de Alcoholmeter. Om deel te nemen aan het onderzoek zijn vooraf in overleg met de SVG enkele inclusiecriteria afgesproken. Zo moest iemand om deel te kunnen nemen aan het onderzoek de Alcoholmeter minimaal 2 weken dragen, terwijl het maximum aantal dagen dat iemand de Alcoholmeter draagt op 75 dagen lag. Aangezien de 2-meting drie maanden na het verwijderen van de Alcoholmeter plaatsvond, mocht iemand in die periode niet weer worden aangesloten op de Alcoholmeter (als hij/zij dat wilde).

Van de 91 dragers hebben uiteindelijk 42 meegedaan aan het onderzoek (0- en 1-meting), 33 van hen hebben aan alle metingen (0-, 1- en 2-meting) deelgenomen (figuur 1.1). Daar waar mogelijk zijn de resultaten van de 42 dragers gebruikt die hebben meegedaan aan de 0- en 1-meting.

Figuur 1.1 Flowchart instroom onderzoek en exclusie redenen

De voornaamste redenen waarom dragers niet mee hebben gewerkt aan het onderzoek zijn: het op eigen verzoek van de drager langer dan 75 dagen dragen van de Alcoholmeter, het dragen van de Alcoholmeter gedurende een korte periode (2 weken of korter), het op eigen verzoek van de drager meerdere keren dragen van de Alcoholmeter en het te laat aanmelden van de drager voor het onderzoek.

Contactlegging

Het leggen van contact met de dragers is via de reclassering verlopen. Een medewerker van de reclassering introduceerde het onderzoek in het eerste gesprek dat hij/zij had met de drager. Tevens werd een brief overhandigd, waarin het onderzoek en de privacyvoorwaarden werden toegelicht. Op het moment dat de drager aangaf bereid te zijn deel te nemen aan het onderzoek, gaf de medewerker van de reclassering de contactgegevens door aan de onderzoekers.

Vervolgens hebben de onderzoekers rechtstreeks contact opgenomen met de drager om een afspraak te maken voor de datum en het tijdstip waarop de vragenlijst kon worden afgenomen. De eerste keer is de vragenlijst face-to-face afgenomen. Het face-to-face afnemen heeft onder meer als voordeel dat de onderzoeker de lichaamstaal en de houding van de respondent kan waarnemen. Daarnaast kan op deze manier makkelijker het vertrouwen worden gewonnen van de respondent, hetgeen de respons voor de vervolgmetingen verhoogt. De vervolgmeting na drie maanden is telefonisch afgenomen.

Inhoud vragenlijst

De vragenlijst is met name bedoeld om te achterhalen wat de invloed van de Alcoholmeter is. De vragen gaan dan ook over het alcoholgebruik en de ontwikkelingen daarin, het plegen van delicten of pogingen daartoe en de ontwikkelingen daarin.

In de vragenlijst hebben we daarnaast aandacht besteed aan: de motivatie om deel te nemen aan de pilot, de ervaringen met de Alcoholmeter, de nadelen van de Alcoholmeter, bijwerkingen van de Alcoholmeter en de eventuele (pogingen tot) manipulatie van de Alcoholmeter.

Registratiegegevens

Daarnaast hebben we registratiegegevens verkregen van de beheerder van de Alcoholmeter (SCRAM), de politie en de reclassering. De gegevens uit de verschillende registraties zijn op geanonimiseerde wijze aan elkaar en aan gegevens uit de vragenlijsten gekoppeld.

De gegevens van SCRAM bevatten de informatie die door de fysieke Alcoholmeter is verzameld tijdens de draagperiode, zoals alcoholconsumptie, sabotagepogingen en algehele verwijdering van de Alcoholmeter. Deze gegevens zijn in de eerste plaats gebruikt om het aantal geconstateerde alcoholconsumpties gedurende de draagperiode in kaart te brengen. Ook hebben we op basis van deze data inzicht gekregen in hoeverre de overtredingen al dan niet terecht zijn geconstateerd en of de dragers de band hebben proberen te verwijderen.

De gegevens van politie bevatten informatie over de door de dragers gepleegde delicten tijdens en na de draasdgperiode.

Vergelijkingsgroep

Om een duidelijk beeld te krijgen van de invloed van de Alcoholmeter heeft de begeleidingscommissie begin 2019 aangegeven dat zij graag wil dat de evaluatie wordt uitgebreid met een vergelijkingsgroep. Het gaat hierbij alleen om het verzamelen van registratiegegevens van politie en reclassering.

In overleg met de begeleidingscommissie is gekozen voor een opzet waarin twee vergelijkbare regio's (met Rotterdam en Oost-Nederland) zijn geselecteerd, te weten Den Haag en Noord-Nederland. Uit het bestand van de reclassering zijn 90 cliënten geselecteerd waarbij urinecontroles onderdeel zijn van het toezicht.

Van deze 90 cliënten hebben we in eerste instantie gegevens over de urinecontroles uit de dossiers bij reclassering gehaald. Uiteindelijk bleven 75 cliënten over aangezien van sommige geen gegevens over de uitslagen van de urinecontroles in de dossiers waren terug te vinden of omdat bleek dat er uiteindelijk geen urinecontroles zijn uitgevoerd.⁷ Van deze 75 cliënten hebben we vervolgens gegevens opgevraagd bij de politie over de gepleegde delicten.

De vergelijkingsgroep bestaat voor namelijk uit mannen (95%; 71). Hun leeftijd varieert van 18 tot en met 66 jaar. Ruim de helft (55%; 41 cliënten) krijgt urinecontroles om dat zij een alcoholverbod hebben.

Analyse

Om ervaringen van de dragers met de Alcoholmeter in kaart te brengen hebben we in eerste plaats descriptieve analyses uitgevoerd. Op basis van de steekproefomvang (42 dragers 0- en 1-meting) kunnen we met 90% betrouwbaarheid uitspraken doen die representatief zijn voor de 91 dragers van de Alcoholmeter in 2018.

Verder hebben we om de dragers (n=42) voor wat betreft het alcoholgebruik en het plegen van delicten te vergelijken met de vergelijkingsgroep (n=75) gebruik gemaakt van een chi-kwadraattoets. Een poweranalyse laat zien dat we met deze statistische toets met 95% betrouwbaarheid middelgrote verschillen tussen de twee groepen kunnen aantonen (parameters: $e=0,3$; $a=0,05$; $b=0,9$; $df=2$).

1.5 Leeswijzer

Na deze inleiding gaan we in hoofdstuk twee in op de dragers en hun ervaringen met de Alcoholmeter. In hoofdstuk drie maken we een vergelijking tussen de dragers en de cliënten uit de vergelijkingsgroep. Het rapport sluiten we af met een hoofdstuk waarin we aan de hand van de onderzoeksvragen ingaan op de conclusies.

⁷ We hebben de dossiers van de 90 cliënten bekeken om inzicht te krijgen in de uitslagen van de urinecontroles en het alcoholgebruik.

2. DRAGERS EN ERVARINGEN

In dit hoofdstuk beschrijven we de ervaringen van de dragers. Voordat we ingaan op hun ervaringen met de Alcoholmeter geven we eerst een korte beschrijving van de achtergrondkenmerken. De informatie is afkomstig uit de vragenlijsten die bij de dragers zijn afgenomen. Door de reclassering is een vragenlijst afgenomen op het moment van dat de Alcoholmeter werd aangesloten (0-meting). Daarnaast hebben wij op twee momenten een enquête afgenomen: aan het einde van de draagperiode (1-meting) en nog eens drie maanden nadat de Alcoholmeter is afgesloten (2-meting). In totaal hebben 42 dragers meegedaan aan de 0- en 1-meting¹, terwijl het aantal dragers dat ook aan de 2-meting heeft deelgenomen op 33 ligt.

2.1 Achtergrondkenmerken dragers

Van de 42 dragers komen 25 uit Oost-Nederland en 17 uit Rotterdam. Het gaat om 38 mannen (90%) en vier vrouwen (10%) (tabel 2.1). De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is 43 jaar. Hun leeftijd varieert van 20 tot 74 jaar. Het opleidingsniveau loopt uiteen van geen opleiding of lagere school (21%; 9 dragers) tot havo of hoger (17%; 7 dragers), het grootste deel (31%; 13 dragers) heeft een opleiding op mbo-niveau afgerond.

Tabel 2.1 Achtergrondkenmerken dragers

	N	%
Geslacht		
Man	38	90
Vrouw	4	10
Totaal	42	100
Opleidingsniveau		
Geen opleiding of lagere school	9	21
LBO/VMBO	12	29
MBO	13	31
HAVO of hoger	7	17
Weet niet/wil niet zeggen	1	2
Totaal	42	100
Betaald werk		
Betaald werk	15	36
Werkloos	11	26
Arbeidsongeschikt	8	19
Vrijwilliger	3	7
Huisvader/huismoeder	4	10
Gepensioneerd	1	2
Totaal	42	100

¹ Enkele vragen zijn door 41 respondenten beantwoord.

Ruim een derde (36%; 15 dragers) heeft betaald werk of inkomsten uit werk als zelfstandige, terwijl een kwart (26%; 11 dragers) werkloos en een vijfde (19%; 8 dragers) arbeidsongeschikt is. Daarnaast geeft een tiende (10%; 4 dragers) aan huisman of -vrouw te zijn, werkt bijna een tiende (7%; 3 dragers) als vrijwilliger en is één drager (2%) gepensioneerd.

Twee vijfde (40%; 17 dragers) van de dragers woont samen met een partner, waarvan tien ook met kind(eren). De meeste dragers (48%; 20 dragers) zijn alleenstaand, twee van hen wonen met kinderen. Andere woonvormen, door vijf dragers genoemd, zijn 'inwonend bij ouders', begeleid wonen of met meerdere huisgenoten in een huis.

De dragers hebben verschillende soorten delicten gepleegd. Het gaat onder andere om winkeldiefstal, huiselijk geweld, andere geweldsdelicten en rijden onder invloed. Bij een enkeling gaat het om een poging tot doodslag of moord.

Zoals in de inleiding aangegeven komen vanaf 1 januari 2018 drie verschillende groepen in aanmerking voor het dragen van de Alcoholmeter, namelijk: cliënten met een alcoholverbod, cliënten met een verplichte alcoholcontrole en cliënten met een vrijwillige alcoholcontrole. Van de 42 dragers die aan het onderzoek hebben deelgenomen hebben 18 een alcoholverbod, terwijl het bij 11 gaat om verplichte controle en bij 13 om vrijwillige controle (tabel 2.2).

Tabel 2.2 Verdeling alcoholverbod, verplichte en vrijwillige controle

	N	%
Alcoholverbod	18	43
Verplichte controle	11	26
Vrijwillige controle	13	31
Totaal	42	100

2.2 Ervaringen dragers

In deze paragraaf gaan we in op de ervaringen van de dragers met de Alcoholmeter. In de vragenlijst zijn verschillende vragen opgenomen over de ervaringen met het dragen van de Alcoholmeter. Het gaat onder meer om vragen over het draagcomfort, de mate waarin dragers last hebben ervaren tijdens het dragen, tijdens welke activiteiten ze last hebben ervaren en of zich technische problemen hebben voorgedaan.

Alcoholmeter

Op de vraag hoe de dragers het dragen van de Alcoholmeter in het algemeen hebben ervaren reageert ruim de helft (55%; 23 dragers) van de dragers met (zeer) positief. Een derde (31%; 13 dragers) is (zeer) negatief, terwijl een op de zeven (14%; zes dragers) neutraal is. Het gemiddelde rapportcijfer voor het draagcomfort van de Alcoholmeter, ligt op 5,8 op een schaal van 1 tot tien. Het cijfer dat de dragers hebben gegeven varieert tussen de één en de acht; een zeven is het vaakst genoemd.

De dragers noemen als voordeel van het dragen van de Alcoholmeter dat men zich niet hoeft te melden voor adem-, bloed- of urinecontroles. Drie vijfde (59%; 24 dragers) noemt dit als voordeel. Het zijn met name de dragers met een alcoholverbod (12 van de 18) of met verplichte controle (7 van de 11) die dit voordeel aangeven. Het feit dat er constant gemeten wordt, is door de helft (51%; 21 dragers) als voordeel genoemd. Hier gaat het met name om de dragers met een alcoholverbod (9 van de 18) en de dragers met vrijwillige controle (9 van de 13). Andere voordelen die door de dragers zijn genoemd zijn dat de Alcoholmeter helpt bij het stoppen met alcohol drinken en dat de Alcoholmeter hen bewuster maakt van hun alcoholgebruik. Een beperkt deel (15%; zes dragers) van de dragers ziet geen voordelen van de Alcoholmeter.

Een veelgenoemd nadeel van de Alcoholmeter is de omvang ervan; bijna alle dragers (93%;39 dragers) vinden het formaat van de Alcoholmeter te groot of veel te groot. Daarnaast geven drie op de tien (29%; 12 dragers) aan veel of heel veel last te hebben gehad van de Alcoholmeter. De dragers ervaren de minste last bij het lopen en het douchen (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Mate van ervaren last van de Alcoholmeter tijdens een aantal gedragingen, in % (N=42)

	Geen last		Een beetje last		Last		Veel last		Heel veel last		Weet niet/ geen antwoord		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
In het algemeen	6	14	18	43	6	14	7	17	5	12	0	-	42	100
Bij het slapen	15	36	12	29	4	10	5	12	1	2	5	12	42	100
Bij het lopen	22	52	8	19	1	2	4	10	1	2	6	14	42	100
Bij het sporten	20	48	1	2	3	7	2	5	3	7	13	31	42	100
Bij het douchen	27	64	7	17	1	2	1	2	1	2	5	12	42	100
Bij het dragen van bepaalde kleding	16	38	12	29	4	10	4	10	2	5	4	10	42	100

De kleding waarvan de dragers bij het dragen last hebben van de Alcoholmeter, zijn voornamelijk (strakke) broeken en werkschoenen of hoge schoenen.

Op de vraag of de drager ook bijwerkingen heeft ervaren bij het dragen van de Alcoholmeter geeft ruim twee vijfde (43%; 18 dragers) aan *geen* bijwerkingen te hebben ervaren. Door de 24 dragers die *wel* bijwerkingen hebben ervaren worden onder andere genoemd het hebben van blauwe plekken (9 keer genoemd), het hebben van jeuk (7 keer genoemd), het hebben van een geïrriteerde huid c.q. uitslag (7 keer genoemd) en het hebben van schaafplekken (7 keer genoemd).

Verbeterpunten Alcoholmeter

Drie kwart (76%; 32 dragers) zegt de Alcoholmeter de totale afgesproken periode van 75 dagen te hebben gedragen. Van de tien deelnemers die eerder zijn gestopt met het dragen van de Alcoholmeter behoren zes tot de groep dragers met een alcoholverbod en vier tot de groep met vrijwillige controle. Het aantal dagen dat zij de Alcoholmeter hebben gedragen loopt uiteen van 15 tot en met 64 dagen. Het gemiddeld aantal ligt op 33 dagen. Redenen voor het eerder stoppen met dragen van de Alcoholmeter zijn: oncomfortabel (8 keer genoemd), te groot (4 keer genoemd), andere mensen konden het zien (2 keer

genoemd), kon niet sporten (1 keer genoemd) en kon niet zwemmen c.q. in bad (2 keer genoemd).

Het verkleinen van de Alcoholmeter is dan ook het meest genoemde verbeterpunt, het overgrote deel (81%; 33 dragers) van de dragers noemt dit. Daarnaast geeft bijna de helft (46%; 19 dragers) aan dat "Het draagcomfort moet worden verhoogd", terwijl een zesde van de dragers (17%; 7 dragers) zegt "Het moet mogelijk zijn om met de Alcoholmeter te zwemmen". Andere verbeterpunten die de dragers noemen zijn: ander (zachter of flexibeler) materiaal zonder harde c.q. scherpe randen en minder geluid.

Technische problemen

Op de vraag of de drager last heeft gehad van technische problemen in de draagperiode geeft twee vijfde (43%; 18 dragers) aan dat dit inderdaad het geval is geweest. Het aantal keer dat dit voor is gekomen varieert volgens de dragers van één tot vijf keer, waarbij één keer het vaakst is genoemd. Bij het grootste deel (16 van de 18 dragers) moest er elke keer iemand langskomen om de technische problemen te verhelpen. Bij de overige twee dragers konden de problemen (deels) telefonisch opgelost worden. De SVG geeft aan dat er inderdaad sprake is geweest van technische storingen in de communicatie tussen het basisstation en de Alcoholmeter. Naar aanleiding hiervan zijn de basisstations medio 2018 vervangen.

2.3 Alcoholgebruik

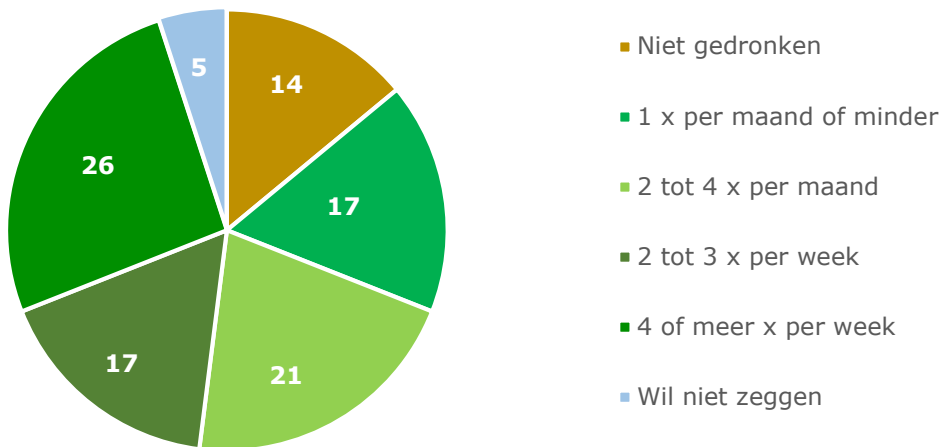
In deze paragraaf gaan we in op het alcoholgebruik van de dragers voor, tijdens en na het dragen van de Alcoholmeter. Zowel in de 0-meting als in de 1- en 2-meting zijn de dragers vragen gesteld over hun alcoholgebruik. Het gaat hierbij om vragen over hun alcoholgebruik zelf, maar ook om vragen of zij van mening zijn dat hun alcoholgebruik is veranderd in de afgelopen periode en of ze van mening zijn dat hun bewust zijn wat betreft hun alcoholgebruik is veranderd door het dragen van de Alcoholmeter.

Alcoholgebruik voor draagperiode

Het alcoholgebruik van de 42 dragers in de periode voor het aansluiten van de Alcoholmeter loopt sterk uiteen. Een op de zeven (14%; 6 dragers) zegt bij de start van de deelname aan de pilot in de drie maanden voorafgaand aan de pilot geen alcohol te hebben gedronken, terwijl een kwart (26%; 11 dragers) naar eigen zeggen vier of meer keer per week heeft gedronken (figuur 2.1).

Figuur 2.1 Alcoholgebruik in de drie maanden voorafgaand aan dragen Alcoholmeter, in % (N=42)

Van de zes dragers die zeggen in de drie maanden voorafgaand aan de pilot niet te hebben gedronken, behoren vier tot de cliënten die de Alcoholmeter dragen vanwege een alcoholverbod, één vanwege verplichte controle en één vanwege vrijwillige controle. Bij de elf dragers die vier of meer keer per week alcohol dronken is de verdeling als volgt: vier cliënten met een alcoholverbod, zes met verplichte controle en één met vrijwillige controle.

De hoeveelheid alcohol die de dragers naar eigen zeggen in die drie maanden dronken loopt sterk uiteen; van één glas tot meer dan 100. Het gemiddeld aantal glazen per doelgroep loopt uiteen van gemiddeld 39 glazen voor de cliënten met vrijwillige controle tot gemiddeld 80 glazen voor cliënten met verplichte controle. Het gemiddelde van de cliënten met een alcoholverbod ligt daar met 55 glazen tussenin.

Het alcoholgebruik vóór het dragen van de Alcoholmeter had bij een derde van de dragers (31%; 13 dragers) met regelmaat gevolgen voor hun dagelijks leven. Zij zeiden wekelijks in een situatie te zijn geweest waarbij zij niet konden stoppen met drinken wanneer ze eenmaal waren begonnen. Dit geldt met name voor de dragers met verplichte controle, zes van de 13 hebben dit aangegeven. De helft van de dragers (50%; 21 dragers) zegt wel eens (ten minste één keer per maand) spijt of schuld te hebben gevoeld na het drinken. Het gaat hierbij om negen dragers met verplichte controle, zeven dragers met een alcoholverbod en vijf dragers met vrijwillige controle. Een derde (31%; 13 dragers) geeft aan dat het ten minste één keer in de maand voorkomt dat hij/zij zich niet kan herinneren wat er de vorige avond is gebeurd. Dit geldt met name voor de dragers met verplichte controle (8 dragers) en nauwelijks voor de dragers met vrijwillige controle (1 drager).

Tabel 2.4 Gevolgen alcoholgebruik voor het dragen Alcoholmeter, in % (N=42)

	Nooit		< 1x per maand		Maande-lijks		Wekelijks		(Bijna) dagelijks		Weet niet/geen antwoord		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Niet meer kunnen stoppen met drinken	18	43	3	7	6	14	5	12	8	19	2	5	42	100
Niet in staat dingen te doen die verwacht worden	16	38	13	31	6	14	2	5	2	5	3	7	42	100
's Ochtends alcohol nodig om op gang te komen	36	86	1	2	1	2	1	2	1	2	2	5	42	100
Schuldgevoel of spijt na drinken	9	21	10	24	9	21	6	14	6	14	2	5	42	100
Niet kunnen herinneren wat vorige avond was gebeurd	16	38	11	26	5	12	5	12	3	7	2	5	42	100

In het jaar voorafgaand aan het dragen van de Alcoholmeter is volgens twee vijfde (43%; 18 dragers) iemand gewond geraakt (de drager zelf, dan wel iemand anders) omdat de drager gedronken had. Acht van hen behoren tot de dragers met een alcoholverbod, terwijl eveneens acht een verplichte controle hebben en twee een vrijwillige. Tot slot geeft de meerderheid (62%; 26 dragers) aan dat in het afgelopen jaar iemand uit hun omgeving zorgen heeft geuit over hun drankgebruik. Dit kan een familielid of vriend zijn, maar ook een dokter of hulpverlener. De verdeling van deze 26 dragers over de drie doelgroepen is als volgt: tien dragers met verplichte controle, negen met een alcoholverbod en zeven met een vrijwillige controle.

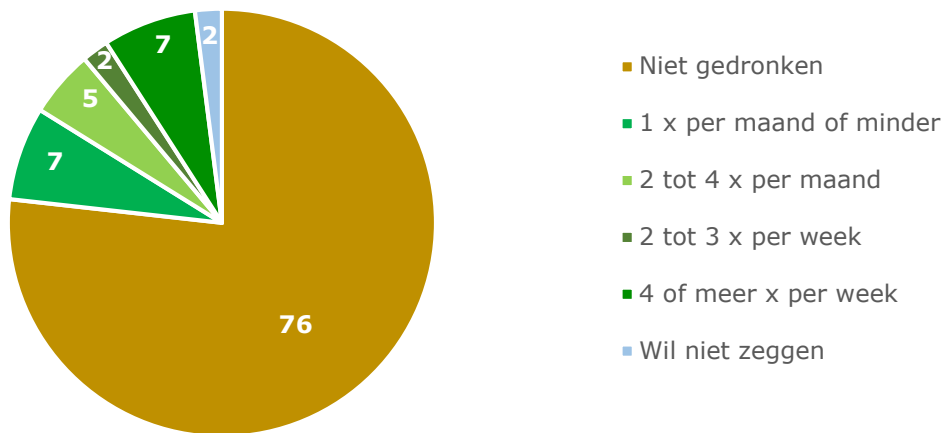
Alcoholgebruik in draagperiode

Ruim de helft van de dragers (57%; 24 dragers) is van mening dat zij door het dragen van de Alcoholmeter (veel) meer bewust zijn geworden van hun alcoholgebruik. Dit geldt met name voor de dragers met vrijwillige controle; negen van de 13 dragers met vrijwillige controle geven dit aan. Op de vraag of de dragers van mening zijn dat hun alcoholgebruik in de draagperiode is veranderd geeft ruim de helft (55%; 23 dragers) dat dit inderdaad het geval is.

Drie kwart (76%; 32 dragers) zegt tijdens het dragen van de Alcoholmeter geen alcohol te hebben gedronken (figuur 2.2). Van de tien dragers die wel alcohol hebben gedronken tijdens het dragen van de Alcoholmeter behoren vijf tot de dragers met vrijwillige controle, drie hebben verplichte controle en twee hebben een alcoholverbod.

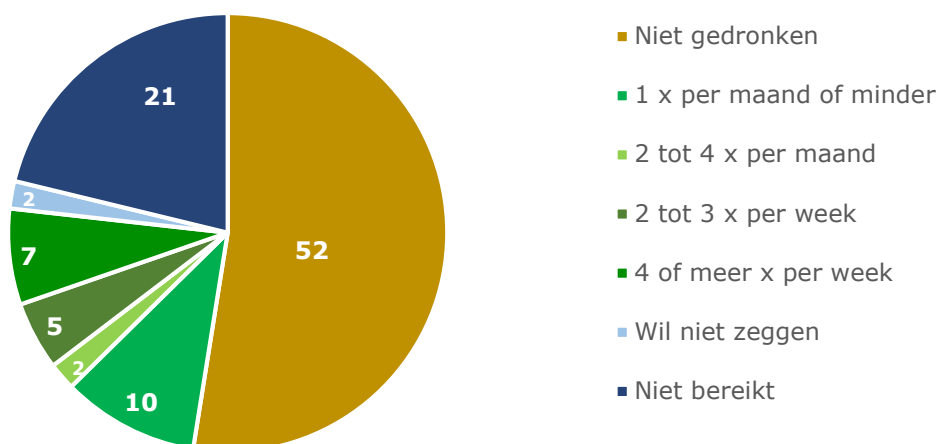

Figuur 2.2 Alcoholgebruik in de draagperiode van de Alcoholmeter, in % (N=42)

Op drie meetmomenten is de dragers gevraagd naar hun alcoholinname. Bij het aansluiten van de Alcoholmeter, de 0-meting, zeggen zes dragers reeds gestopt te zijn met drinken. Deze dragers zeggen ook bij de vervolgmetingen niet te hebben gedronken. Na het afsluiten van de Alcoholmeter, de 1-meting, geeft drie kwart (76%; 32 dragers) aan niet te hebben gedronken tijdens het dragen van de Alcoholmeter (dit is inclusief de zes dragers die zeiden voor het dragen al gestopt te zijn met drinken). Ruim de helft (52%; 22 dragers) zegt drie maanden na het verwijderen van de Alcoholmeter nog steeds niet te drinken, terwijl een kwart (24%; 10 dragers) na het dragen van de Alcoholmeter wel weer is gaan drinken. Van de overige dragers ontbreekt deze informatie aangezien zij niet bereikt zijn voor het afnemen van de laatste vragenlijst (21%; 9 dragers) of niet willen zeggen of ze (weer) alcohol hebben gedronken (2%; 1 drager).

Figuur 2.3 Alcoholgebruik in de drie maanden na de draagperiode van de Alcoholmeter, in % (N=42)

Van de tien dragers die na het dragen van de Alcoholmeter zeggen alcohol te hebben gedronken, geven vier aan dat ze wel minder zijn gaan drinken. Van de overige zes zeggen vijf dat hun alcoholgebruik niet is veranderd, terwijl één naar eigen zeggen meer is gaan drinken. Van de tien dragers die in de drie maanden na het afsluiten van de Alcoholmeter alcohol hebben gedronken behoren vier tot de dragers met vrijwillige controle, eveneens vier tot die met verplichte controle en twee tot die met een alcoholverbod.

Na het dragen van de Alcoholmeter schat drie kwart van de dragers (74%; 31 dragers) zelf in dat het dragen van de Alcoholmeter een positieve invloed had op het drinkgedrag op korte termijn. Twee derde (67%; 28 dragers) schat in dat het ook op lange termijn een positieve invloed heeft. Het zijn met name de dragers met een alcoholverbod of met vrijwillige controle die deze mening hebben.

Alcoholdetectie door de Alcoholmeter

Tijdens het dragen van de Alcoholmeter registreerde de Alcoholmeter verschillende gegevens. Van 41 van de 42 dragers die aan het onderzoek hebben meegewerkt zijn deze gegevens bekend. Bij bijna drie kwart (71%; 29 dragers) van hen is in de gehele periode geen alcohol op de huid gemeten. Bij ruim een kwart (29%; 12 dragers) is dit wel het geval. Van de 12 dragers bij wie alcohol op de huid is gemeten behoren vijf tot de groep dragers met verplichte controle, vier tot de groep met vrijwillige controle en drie tot de groep met een alcoholverbod. Het aantal keer dat de Alcoholmeter een 'confirmed consumption' - een piek in de gemeten alcoholwaarde in het zweet - gaf loopt uiteen van één tot 48 keer. Het aantal keer dat de Alcoholmeter alcohol heeft gemeten bij de dragers met verplichte controle loopt uiteen van negen tot 24 keer, bij de dragers met vrijwillige controles is dit drie tot 48 keer. Voor de dragers met een alcoholverbod ligt dit beduidend lager namelijk één tot twee keer. Hierbij dient te worden opgemerkt dat alleen die dragers met een alcoholverbod niet mogen drinken, de andere twee groepen mogen in principe wel drinken tijdens het dragen van de Alcoholmeter.

Betrouwbaarheid

Drie tiende (29%; 12 dragers) zegt dat zij tijdens de draagperiode positief getest zijn op de aanwezigheid van alcohol in hun lichaam. Zeven (vier vrijwillige controle en drie verplichte controle) van hen zeggen dat ze inderdaad hadden gedronken, volgens de andere vijf (vier alcoholverbod en één vrijwillige controle) dragers was er sprake van een 'false positive'; de Alcoholmeter testte positief maar volgens de drager was er geen sprake van alcoholinname.

Als dragers de Alcoholmeter dragen in het kader van een alcoholverbod dan moet de toezichthouder binnen twee werkdagen contact opnemen met de dragers als hij positief heeft getest. Bij alle vier de dragers met een alcoholverbod die positief hebben getest is dit inderdaad gebeurd.

Verhindering of obstructie van de Alcoholmeter

Uit gegevens die de Alcoholmeter registreert blijkt dat een derde van de dragers (32%; 13 dragers) de Alcoholmeter tijdens de draagperiode heeft geprobeerd te hinderen c.q. hinderde. De Alcoholmeter registreert dan 'obstructie/verhindering'. Het is niet bekend of iemand op zo'n moment de Alcoholmeter doelbewust probeerde te verhinderen om een meting te verrichten. Van de 13 dragers die volgens metingen van de Alcoholmeter hebben geprobeerd de metingen te hinderen behoren zes tot de groep dragers met een alcoholverbod, vijf tot de groep met verplichte controle en twee tot die met vrijwillige controle. Het aantal keer dat een obstructie per drager is gemeten, varieert van één tot 12 keer. Overigens geeft maar één drager van deze 13 dragers zelf aan dat hij heeft geprobeerd de uitslag van de Alcoholmeter te beïnvloeden.

3. DRAGERS VERSUS VERGELIJKINGSGROEP

In dit hoofdstuk vergelijken we het alcoholgebruik en delictgedrag van de dragers en de vergelijkingsgroep. Zoals in de inleiding aangegeven is op verzoek van de begeleidingscommissie een vergelijkingsgroep aan het onderzoek toegevoegd. Van 75 cliënten die geen Alcoholmeter dragen maar bij wie urinecontroles onderdeel zijn van het toezicht hebben we gegevens opgevraagd bij de reclassering en de politie. Opgemerkt dient te worden dat de periode van de urinecontroles in het algemeen langer is dan de periode van 75 dagen voor het dragen van de Alcoholmeter. De periode van de urinecontroles loopt bij de vergelijkingsgroep uiteen van 47 tot en met 756 dagen, met een gemiddelde van 266 dagen.

3.1 Alcoholgebruik¹

In deze paragraaf gaan we in op het alcoholgebruik van de dragers tijdens het dragen van de Alcoholmeter en van de vergelijkingsgroep tijdens de looptijd van de urinecontroles.

Uit de metingen van de Alcoholmeter blijkt dat ruim een kwart (29%; 12 dragers) van de dragers alcohol heeft gedronken tijdens het dragen van de Alcoholmeter (tabel 3.1). Voor de vergelijkingsgroep geldt dat uit de uitslagen van de urinecontroles naar voren komt dat twee vijfde (39%; 29 cliënten) alcohol heeft gedronken. Dit verschil is niet significant.

Tabel 3.1 Alcohol gedronken tijdens het dragen van de Alcoholmeter of de periode van urinecontroles (uitslagen urinecontroles)*

	Dragers		Vergelijken-groep	
	N	%	N	%
Wel gedronken	12	29	29	39
Niet gedronken	29	71	46	61
Totaal	41	100	75	100

* χ^2 (df=1, N=116) = 1.025, p=0.210.

Van de 12 dragers die alcohol hebben gedronken tijdens het dragen van de Alcoholmeter behoren drie (van in totaal 18) tot de groep met een alcoholverbod. Hetgeen wil zeggen dat zij niet mochten drinken, de overige negen dragers mochten dus wel drinken. Bij de vergelijkingsgroep gaat het om 16 (van de in totaal 41) cliënten met een alcoholverbod.

In de dossiers staat echter bij zes cliënten uit de vergelijkingsgroep aangegeven dat zij wel alcohol drinken. Dit geven ze zelf aan, dit is geconstateerd door de toezichthouder en/of dit wordt duidelijk uit het feit dat ze zijn aangehouden voor het rijden onder invloed van alcohol. Als we deze zes cliënten toevoegen aan de drinkers binnen de vergelijkingsgroep is er echter nog steeds geen sprake van een significant verschil. Van de

¹ Van 41 van de 42 dragers die hebben meegedaan aan de 0- en 1-meting hebben we gegevens ontvangen van de metingen van de Alcoholmeter.

cliënten uit de vergelijkingsgroep heeft dan bijna de helft (47%; 35 dragers) alcohol gedronken in de periode van de urinecontroles, terwijl dit voor ruim een kwart (29%; 12 dragers) van de dragers geldt (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Alcohol gedronken tijdens het dragen van de Alcoholmeter of de periode van urinecontroles (inclusief informatie uit dossiers)*

	Dragers		Vergelijklingsgroep	
	N	%	N	%
Wel gedronken	12	29	35	47
Niet gedronken	29	71	40	53
Totaal	41	100	75	100

* χ^2 (df=1, N=116) = 3.329, p=0.051.

Uit de p-waarde blijkt dat het verschil tussen de dragers en de vergelijkingsgroep net niet significant is, maar wel sterk naar neigt. In overleg met de begeleidingscommissie, is ervoor gekozen om na te gaan of er wel sprake is van een significant verschil als we alle dragers, dus ook degenen die niet hebben meegedaan aan het onderzoek, meenemen in de analyses. Zoals aangegeven hebben in totaal 91 cliënten de Alcoholmeter in 2018 gedragen, van 86 van hen zijn de gegevens van de metingen van de Alcoholmeter bekend. Van deze 86 dragers heeft een derde (33%; 28 dragers) alcohol gedronken in de periode dat zij de Alcoholmeter hebben gedragen. Dit verschilt significant met de cliënten uit de vergelijkingsgroep, van hen heeft bijna de helft (47%; 35 dragers) alcohol gedronken in de periode van de urinecontroles (tabel 3.3). Wanneer wordt gecontroleerd voor de duur van het dragen van de Alcoholmeter en van de periode waarin men urinecontroles krijgt, komt dit significante verschil echter weer te vervallen.

Tabel 3.3 Alcohol gedronken tijdens het dragen van de Alcoholmeter van alle dragers of de periode van urinecontroles (inclusief informatie uit dossiers)

	Dragers		Vergelijklingsgroep	
	N	%	N	%
Wel gedronken	28	33	35	47
Niet gedronken	58	67	40	53
Totaal	86	100	75	100

* χ^2 (df=1, N=161) = 3.348, p=0.048.

Het totaal aantal dagen dat de dragers van 2018 gezamenlijk de Alcoholmeter heeft gedragen ligt op 5.661. Uit de metingen van de Alcoholmeter blijkt dat de dragers op 5.226 dagen niet hebben gedronken, terwijl een deel van hen (met een verplichte of vrijwillige controle) dat wel mocht. Het nuchterheidspercentage ligt daarmee op 92%.

3.2 Delictgedrag

In deze paragraaf gaan we in op het delictgedrag tijdens en drie maanden na het dragen van de Alcoholmeter c.q. de periode van de urinecontroles.

Delicten in draagperiode

In de politieregistraties komt een tiende van de dragers (10%; 4 dragers) voor met een incident dat is gepleegd in de draagperiode (tabel 3.3). Bij de cliënten uit de vergelijkingsgroep ligt dit beduidend (significant) hoger. Van hen staat bij de helft (51%; 38 cliënten) in het aangeleverde politiebepstand aangegeven dat zij één of meerdere delicten hebben gepleegd in de periode van de urinecontroles. Wanneer wordt gecontroleerd voor de duur van het dragen van de Alcoholmeter en van de periode waarin men urinecontroles krijgt, blijft dit significante verschil bestaan.

Tabel 3.3 Delicten gepleegd tijdens het dragen van de Alcoholmeter of de periode van urinecontroles*

	Dragers		Vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
Wel delicten gepleegd	4	10	38	51
Geen delicten gepleegd	37	90	37	49
Totaal	41	100	75	100

* χ^2 (df=1, N=116) = 18.170, p=0.000.

Delicten na draagperiode

Ook voor het plegen van delicten na het dragen van de Alcoholmeter of na de periode van de urinecontroles geldt dat de dragers (significant) minder vaak delicten hebben gepleegd dan de cliënten uit de vergelijkingsgroep. Bij bijna een vijfde (17%; 7 dragers) staan delicten geregistreerd in het politiebepstand nadat de Alcoholmeter bij hen is verwijderd (tabel 3.4). Voor de vergelijkingsgroep geldt dat bij de helft (52%; 35 cliënten) delicten staan geregistreerd nadat de periode van de urinecontroles is afgesloten. Zeven cliënten uit de vergelijkingsgroep kregen nog urinecontroles gedurende de looptijd van het onderzoek. Voor hen hebben we daarom niet kunnen nagaan of zij delicten hebben gepleegd na de periode van de urinecontroles.

Tabel 3.4 Delicten gepleegd na het dragen van de Alcoholmeter of de periode van urinecontroles*

	Dragers		Vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
Wel delicten gepleegd	7	17	35	52
Geen delicten gepleegd	34	83	33	48
Totaal	41	100	68	100

* χ^2 (df=1, N=109) = 12.778, p=0.000.

4. CONCLUSIES

In dit laatste hoofdstuk bespreken we de conclusies van de evaluatie van de pilot Alcoholmeter 2018. De pilot is een vervolg op de pilot in 2017 en is evenals in 2017 uitgevoerd in Rotterdam en Oost-Nederland. Een verschil met de pilot in 2017 is dat in de pilot 2018 de doelgroep die in aanmerking komt voor een Alcoholmeter is verbreed. Naast cliënten die een alcoholverbod hebben, kunnen nu ook cliënten met een verplichte of een vrijwillige alcoholcontrole kiezen voor het dragen van de Alcoholmeter in plaats van urinecontroles.

In totaal zijn 91 delictplegers in 2018 aangesloten op de Alcoholmeter. Bij de dragers hebben we op twee momenten een vragenlijst afgenomen: op het moment dat de Alcoholmeter werd verwijderd (1-meting) en drie maanden later (2-meting). Daarnaast heeft de reclassering onder meer een vragenlijst bij aansluiting (0-meting) afgenomen. Uiteindelijk hebben 42 dragers meegedaan aan de 0- en 1-meting, 33 van hen hebben aan alle metingen (0-, 1- en 2-meting) deelgenomen. Naast het afnemen van de vragenlijsten hebben we ook registratiegegevens opgevraagd bij de reclassering en de politie.

Verder is op verzoek van de begeleidingscommissie een vergelijkingsgroep aan het onderzoek toegevoegd. Van 75 cliënten die geen Alcoholmeter dragen maar bij wie urinecontroles onderdeel zijn van het reclasseringstoezicht hebben we gegevens opgevraagd bij de reclassering en de politie.

4.1 Betrouwbaarheid

Van de 27 dragers bij wie in de draagperiode geen alcohol is gemeten geven 26 zelf aan dat zij niet hadden gedronken. Een drager zei wel te hebben gedronken in de periode dat hij de Alcoholmeter droeg. Dit is echter niet door de Alcoholmeter geregistreerd. Ook uit de evaluatie van de pilot 2017 blijkt dat bijna alle dragers bij wie geen alcohol is gemeten door de Alcoholmeter aangeven dat dat zij inderdaad niet hebben gedronken (12 van de 13 dragers).

Volgens vijf dragers gaven de metingen van de Alcoholmeter aan dat zij alcohol hadden gedronken, terwijl dit volgens hen zelf niet (altijd) het geval was. Met andere woorden er is volgens hen sprake van 'false positive'. Het is inderdaad mogelijk dat de Alcoholmeter alcohol meet terwijl dit niet het geval is. Het kan zijn dat door het gebruik van bepaalde soorten lijm of amoniadampen de Alcoholmeter alcohol meet terwijl er geen sprake is van alcoholinname.

Uit de gegevens van de Alcoholmeter blijkt dat een derde van de dragers (13) de Alcoholmeter tijdens de draagperiode heeft geprobeerd te hinderen. Slechts één van hen heeft zelf aangegeven wel eens te hebben geprobeerd de uitslag van de Alcoholmeter te beïnvloeden. Een mogelijke verklaring voor dit verschil is dat een drager even aan de

Alcoholmeter zit om dat hij last heeft van jeuk of irritatie. Het is dan dus niet zo dat zij bewust de metingen van de Alcoholmeter proberen te hinderen.

Technische problemen

Op de vraag of de drager last heeft gehad van technische problemen in de draagperiode geeft twee vijfde (43%; 18 dragers) aan dat dit inderdaad het geval is geweest. Het aantal keer dat dit voor is gekomen varieert volgens de dragers van één tot vijf keer, waarbij één keer het vaakst is genoemd. De SVG geeft aan dat er inderdaad sprake is geweest van technische storingen in de communicatie tussen het basisstation en de Alcoholmeter. Naar aanleiding hiervan zijn de basisstations medio 2018 vervangen. Zeven van de 18 dragers die hebben aangegeven last te hebben gehad van technische problemen, hebben de Alcoholmeter echter in de tweede helft van 2018 gedragen. Er is in het onderzoek niet nagegaan of de ervaren storingen overeenkomen met daadwerkelijke storingen zoals geregistreerd door het systeem. Andere verklaringen voor ervaren storingen zijn ook mogelijk zoals het te strak zitten van de Alcoholmeter. Er is niet doorgevraagd wat de dragers verstaan onder de door hen ervaren technische problemen.

Overigens slaat de Alcoholmeter alle informatie - ongeacht storingen - voor een periode van 90 dagen op. Er is een backup mechanisme in de Alcoholmeter aanwezig dat ervoor zorgt dat de gewenste data uitgelezen kunnen worden, mochten er storingen plaatsvinden.

4.2 Invloed

Tevens zijn we nagegaan wat de invloed is van de Alcoholmeter op het alcoholgebruik en het delictgedrag.

Alcoholgebruik

De dragers zijn in het algemeen positief over de invloed van de Alcoholmeter. Zo geeft ruim de helft van de dragers aan dat het dragen van de Alcoholmeter een positieve invloed heeft gehad op hun alcoholgebruik en de bewustwording daarvan. Dit geldt met name voor de dragers met vrijwillige controle. Daarnaast blijkt uit de metingen van de Alcoholmeter dat het merendeel (twee derde) niet heeft gedronken in de draagperiode, terwijl een deel van hen (verplichte en vrijwillige controle) dat in principe wel mocht. Het lijkt dus inderdaad zo te zijn dat de Alcoholmeter een positieve invloed heeft op het alcoholgebruik van de dragers. Ditzelfde beeld komt naar voren uit de evaluatie van de pilot 2017, daarin geven de dragers aan dat de zij de Alcoholmeter hebben ervaren als 'een stok achter de deur' om niet te drinken.

De groep dragers bij wie wel alcohol op de huid is gemeten (12) is evenredig verdeeld over de drie verschillende doelgroepen. Dit betekent dat ook een aantal cliënten met een alcoholverbod (3) alcohol heeft gedronken, terwijl de afspraak was om niet te drinken. Voor de cliënten met een alcoholverbod geldt echter wel dat het aantal keer dat bij hen alcohol is gemeten beduidend lager ligt dan bij de andere twee groepen.

De resultaten van de dragers op de metingen van de Alcoholmeter zijn vergeleken met de resultaten van de vergelijkingsgroep op de urinecontroles. Uit deze vergelijking komt naar voren dat het deel van de dragers dat drinkt tijdens het dragen van de Alcoholmeter niet significant verschilt van het aantal cliënten dat drinkt in de periode van de urinecontroles, maar er wel naar neigt. Als we de gegevens van de metingen van de Alcoholmeter van het totaal aantal dragers (dus ook van de dragers die niet hebben meegedaan aan het onderzoek) naast de uitkomsten van de urinecontroles van de vergelijkingsgroep leggen is er echter wel sprake van een significant verschil. Het lijkt dus inderdaad zo te zijn dat het dragen van de Alcoholmeter positieve invloed heeft op het drinkgedrag. Echter, wanneer wordt gecontroleerd voor de duur van het dragen van de Alcoholmeter en van de periode waarin men urinecontroles krijgt, komt dit significante verschil weer te vervallen.

Alcoholgebruik na draagperiode

Ook na het dragen lijkt de Alcoholmeter positieve invloed te hebben op het drinkgedrag. Zo geeft twee derde (23) van de 33 dragers die mee hebben gedaan aan de meting drie maanden na het verwijderen van de Alcoholmeter aan in die drie maanden niet te hebben gedronken. Mogelijk dat de positieve invloed van de Alcoholmeter op de bewustwording van hun drinkgedrag ook doorwerkt nadat de Alcoholmeter is verwijderd.

Van de tien dragers die zeggen wel te hebben gedronken, geven vier aan dat ze wel minder zijn gaan drinken. Vijf zeggen dat hun alcoholgebruik niet is veranderd, terwijl één drager aangeeft dat hij meer is gaan drinken.

Delictgedrag

Het dragen van de Alcoholmeter lijkt eveneens een positieve invloed te hebben op het delictgedrag van de dragers. Uit de gegevens van de politie blijkt namelijk dat slechts enkele dragers in de draagperiode (4) of in de drie maanden (7) daarna bij de politie staan geregistreerd vanwege het plegen van een delict. Uit de evaluatie van de pilot 2017 kwam hetzelfde beeld naar voren. Op een drager na stond geen van de dragers geregistreerd bij de politie vanwege delicten in de draagperiode of in de drie maanden daarna.

Ook de dragers zelf zijn van mening dat de Alcoholmeter een positieve invloed heeft op hun delictgedrag. Zo kan volgens ruim de helft van de dragers de Alcoholmeter helpen bij het stoppen hiervan op korte termijn, terwijl de helft denkt dat het eveneens een positieve invloed heeft op het plegen van delicten op lange termijn.

Ook is het delictgedrag van de dragers vergeleken met die van de vergelijkingsgroep. Hieruit komt naar voren dat het deel van de dragers dat tijdens het dragen van de Alcoholmeter voorkomt in de politieregistraties kleiner is dan het deel van de cliënten dat een delict heeft gepleegd in de periode van de urinecontroles. Dit verschil blijft bestaan na het verwijderen van de Alcoholmeter danwel na de periode van de urinecontroles.

4.3 Gebruik

De dragers noemen verschillende voordelen van het dragen van de Alcoholmeter. Zo vinden ze het een voordeel dat zij zich niet hoeven te melden voor adem-, bloed- of urinecontroles. Een ander voordeel dat de dragers noemen zijn de continue metingen van de Alcoholmeter. Dit voordeel wordt met name genoemd door de dragers met een alcoholverbod of vrijwillige controle. Andere voordelen die zijn genoemd zijn dat de Alcoholmeter helpt bij het stoppen met drinken van alcohol en dat de Alcoholmeter je bewuster maakt van je drinkgedrag. Ruim de helft van de dragers geeft de Alcoholmeter dan ook een (zeer) positieve beoordeling. In de evaluatie van de pilot 2017 gaven de dragers naast de hiervoor genoemde voordelen eveneens aan dat het dragen van de Alcoholmeter goed te combineren is met reguliere werktijden (je hoeft je niet overdag te melden bij de reclassering) en dat de Alcoholmeter moeilijk te beïnvloeden is. Dit laatste is volgens hen veel makkelijker bij urinecontroles.

Het grootste nadeel de Alcoholmeter is het formaat en daarmee het draagcomfort. De dragers vinden de Alcoholmeter te groot en te stug. Daarnaast geeft twee derde (27) van de dragers aan bijwerkingen te hebben ervaren bij het dragen van de Alcoholmeter. Het gaat hierbij onder meer om jeuk, geïrriteerde huid, uitslag, schaafplekken of blauwe plekken. Het verkleinen van de Alcoholmeter en het vergroten van het draagcomfort zijn dan ook de meest genoemde verbeterpunten.

